

Suositus vaalisääntelyn periaatteista Keski- Uudenmaan kuntien nuorisovaltuustoissa

22.5.2023

Esipuhe

Keski-Uudenmaan kuntien yhteistyö on katsottu välttämättömäksi alueen edunvalvonnan, elinvoiman ja kilpailukyvyn kannalta. Seudun yhtenäisyyden edistämiseksi perustettiin vuonna 2002 pääkaupunkiseudun kehyskunnista koostuva Kuuma-seutu-liikelaitos.

Jo yhteistyön varhaisessa vaiheessa tunnistettiin alueen nuorisovaltuustojen verkostoitumisen merkitys. Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet tulisi ulottaa koko Keski-Uuttamaata koskeviin kysymyksiin. Yhteistyön muodoiksi päätettiin aktiivinen keskinäinen yhteydenpito sekä vuosittain järjestettävä Kuumikset-tapahtuma.

Sanna Marinin hallituksen sosiaali- ja terveystalvcluja sekä pelastustoimea koskevan uudistuksen tultua voimaan tammikuussa 2023 on nuorisovaltuustojen alueellisen yhteistyön tärkeimmäksi – ja ainoaksi – foorumiksi muodostunut hyvinvointialueen nuorisovaltuusto.

Vaikka lainsäätaja on tarkoittanut alueellisen nuorisovaltuuston nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen kanavaksi hyvinvointialueen päätöksenteossa, on syvä tahtotilamme mahdollistaa kunnallisten nuorisovaltuustojen yhteistyön jatkuminen myös muiden kuin sosiaali- ja terveystalvclujen osalta.

Lukuisten nuorisovaltuutettujen, kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, valtionhallinnon virkamiesten ja päättäjien kanssa käymiemme keskustelujen pohjalta on nuorisovaltuustojen alueellisen yhteistyön keskeisimmäksi päämääräksi Keski-Uudellamaalla osoittautunut osallisuuden edistäminen.

Tämän suosituksen tarkoituksena on kannustaa kunnallisia nuorisovaltuustoja harmonisoimaan vaalisääntelyään niin, että Keski-Uudestamaasta muodostuisi nuorten osallisuuden näkökulmasta entistäkin yhtenäisempi alue.

Järvenpäässä 22.5.2023

Niko Kotilainen

Suosituksset

Valitseminen

Nuorisovaltuuston jäsenet valitaan nuorisovaltuustovaaleilla. Jos ehdokkaita on vähemmän kuin valittavia varsinaisia jäseniä, ei vaaleja tarvitse toimittaa.

Oikeus äänestää ja asettua ehdolle

Oikeus äänestää ja asettua ehdolle nuorisovaltuustovaaleissa määräytyy asuinkunnan perusteella.

Vaalien ajankohta

Nuorisovaltuustovaalit toimitetaan kaikissa Keski-Uudenmaan kunnissa seuraavaa vaalikautta edeltävän marraskuun ensimmäisen viikon aikana.

Vaalikauden kesto

Vaalikauden kesto on kaikissa Keski-Uudenmaan kunnissa kaksi kalenterivuotta. Vaalikaudet on synkronoitava siten, että ne alkavat ja päättyvät samanaikaisesti kaikissa alueen kunnissa.

Vaalitoimitsijoiden valitseminen

Vaalitoimitukseen osallistuva ei saa olla samoissa vaaleissa ehdokkaana. Jos kunta ei valitse nuorisovaltuustoa vaaleilla, ei valintatoimitukseen osallistuva saa olla nuorisovaltuuston jäsenyyttä kyseisellä kaudella tavoitteleva.

Vaaleista tiedottaminen

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen nuorisovaltuusto avustaa jäsenkuntia nuorisovaltuustovaaleihin liittyvässä tiedottamisessa. Yhteistyöllä pyritään toteuttamaan vaaliviestintää koordinoitusti alueellisella tasolla.

Perustelut

Nuorisovaltuustovaalit

Vaikuttamistoimielinten tarkoituksena on niiden edustamien erityisryhmien (vanhusten, vammaisten ja nuorten) osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen. Nuorisovaltuuston kohdalla merkitystä on myös demokratiakasvatuksella. Näin ollen nuorisovaltuuston valitseminen vaaleilla on keino edistää vaikuttamistoimielimelle osoitettua perustehtävää.

Vaalien järjestämisessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota äänestyskokemuksen autenttisuuteen. Vaaliurnan ja -leimasimen käyttö sekä vaalilain noudattaminen soveltuvilta osin tutustuttaisi nuoren käytäntöihin, joita noudatetaan yleisissä valtakunnallisissa vaaleissa.

Vaalien korvaaminen vaihtoehtoisella valintatavalla (esim. hakemusmenettely Nurmijärvellä) vie nuorilta arvokkaan tilaisuuden tutustua edustukselliseen demokratiaan käytännönläheisesti sekä on omiaan herättämään epäilyjä toiminnan tasapuolisuudesta. Jos vaihtoehtoiseen valintatapaan kuitenkin päädytään, tulisi kunnan huolehtia menettelyn riippumattomuudesta. Istuva nuorisovaltuusto ei saisi vaikuttaa seuraavan vaalikauden jäsenten valintaan.

Jos nuorisovaltuustovaaleissa on ehdokkaita vähemmän kuin valittavia varsinaisia jäseniä, ei vaaleja tarvitsisi toimittaa. Merkityksettömien vaalien toimittaminen ei olisi demokratiakasvatukseenkaan näkökulmasta tarkoituksenmukaista, sillä äänestämällä ei tosiasiallisesti olisi vaikutusta. Jos nuorisovaltuuston kokoonpanosta ei ole säädetty vaikuttamistoimielimen toimintasäännössä tai muussa kunnan toimintaa ohjaavassa normissa, voisi vaalit jättää toimittamatta vain silloin, kun kaikki ehdolle asettuneet tulisivat valituiksi varsinaisiksi jäseniksi.

Äänestyspaikat

Äänestyspaikkojen sijoittelussa painopisteen tulisi olla perusopetuksen ja toisen asteen oppilaitoksissa. Näin nuoret voisivat käydä äänestämässä koulupäivänsä aikana. Toisella paikkakunnalla opiskelevien äänioikeuden turvaamiseksi on äänestyspisteitä pidettävä auki vielä koulupäivän päätyttyä.

Yhteisen äänestyspaikan sijoittaminen esimerkiksi kunnan nuorisotalolle edistäisi muualla opiskelevien mahdollisuutta äänestää.

Kehotamme kiinnittämään erityistä huomiota ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien äänioikeuden toteutumiseen. Ulkopuolisten opetuksen järjestäjien kanssa tulisi sopia äänestyspaikkojen sijoittelusta hyvissä ajoin ennen vaaleja.

Äänestyspaikkojen vaalitoimitsijoiksi on tyypillisesti nimetty nuorisopalvelujen työntekijöitä. Kannustamme vaalien järjestäjää arvioimaan vaalitoimitsijoiden nimeämistä oppilaskuntien hallituksista. Kokemus arvokkaasta tehtävästä demokratian turvaajana saattaisi toimia innoittajana yhteiskunnallisen vaikuttamisen jatkamiselle myös koulumaailman ulkopuolella. Vaalien järjestäjän tulisi tällöin kuitenkin varmistua henkilön edellytyksistä suoriutua tehtävästä.

Vaalikelpoisuuden ja äänioikeuden määräytyminen

Vaalikelpoisuus ja äänioikeus määräytyisi asuinkunnan perusteella. Eräissä kunnissa vaalikelpoisuus ja äänioikeus on ollut myös niillä ulkopaikkakuntalaisilla, jotka opiskelevat kunnan oppilaitoksessa. Menettely ei ole tarkoituksenmukainen, jollei kaikki alueen kunnat ole sitoutuneet siihen. Nuorisovaltuuston toimintakenttä kattaa kunnallisen päätöksenteon laaja-alaisesti, eikä opiskelupaikka luo riittävää sidettä kuntaan muutoin kuin opetuksen ja kasvatuksen osalta.

Kehotamme vaalien järjestäjiä kehittämään toimintatavan, joka ehkäisee yrityksiä äänestää useamman kerran tai muutoin menetellä vilpillisesti vaaleissa. Eräissä kunnissa on käytössä sähköinen äänestys, joka edellyttää tunnistautumista henkilökohtaisella avainkoodilla. Hyvinvointialueen nuorisovaltuusto pyrkii selvittämään kaikille kunnille soveltuvaa toimintatapaa äänestäjän tunnistukseen ja täsmentää suosituksiaan siltä osin syksyn 2023 aikana.

Vaalien ajankohta ja vaalikauden kesto

Vaalit ehdotetaan synkronoitavaksi niin, että ne toimitettaisiin kaikissa Keski-Uudenmaan kunnissa seuraavaa vaalikautta edeltävän marraskuun ensimmäisen viikon aikana. Ehdotetun ajankohdan valitsemisessa on kiinnitetty huomiota alueen peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten työ- ja loma-aikoihin. Vaalikauden kesto olisi kaikissa Keski-Uudenmaan kunnissa kaksi vuotta. Suositus on linjassa alueen nuorisovaltuustojen toimintasääntöjen kanssa.

Nuorisovaltuuston kokoonpano

Nuorisovaltuuston varsinaisten jäsenten määräksi ehdotetaan kolmea jäsentä 10 tuhatta asukasta kohden. Jokaisessa nuorisovaltuustossa tulisi kuitenkin olla vähintään viisi jäsentä. Suositus on linjassa alueen nuorisovaltuustojen toimintasääntöjen kanssa.

Nuorisovaltuustoissa olisi varsinaisia jäseniä vähintään seuraavasti:

Hyvinkää	14
Järvenpää	13
Nurmijärvi	13
Tuusula	12
Mäntsälä	6
Pornainen	5

Tiedottaminen ja viestintä

Vaalikausien ja -käytäntöjen yhdenmukaistaminen mahdollistaisi alueellisesti koordinoitua viestintää. Valmistelussa on noussut esille mahdollisuus esimerkiksi yhteisen vaalikoneen käyttöönotolle sekä koulutustilaisuuksien järjestämiselle. Hyvinvointialueen nuorisovaltuusto selvittää alueellisen viestinnän puitteiden järjestämistä syksyn 2023 aikana.

Ensisijainen vastuu nuorisovaltuustovaaleista tiedottamisesta olisi jatkossakin vaalien järjestäjällä. Kuntien yhteistyö kuitenkin mahdollistaisi resurssien sekä tiedotusvälineiden hyödyntämisen nykyistä laajemmin. Hyvinvointialueen nuorisovaltuusto koordinoisi alueellista yhteistyötä.

Lisätiedot

Niko Kotilainen

nuorisovaltuuston puheenjohtaja
niko.kotilainen@jarvenpaa.fi

Arttu Rautava

hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä
arttu.rautava@jarvenpaa.fi